

Gemeenteraad van Arnhem
Postbus 99
6800AB Arnhem

Datum: 14 maart 2019

Nummer: 19026.bo

Onderwerp: zienswijze ontwerpbestemmingsplan gebiedsontwikkeling Stadsblokken Meinerswijk (incl. PlanMER), ontwerp-watervergunning, ontwerpvergunning ontgrondingen, ontwerpbesluit wet natuurbescherming ontheffing soorten (2018-002258)

Behandeld door: B. Oosting

Geachte Gemeenteraad,

Hierbij sturen wij u onze zienswijze op het ontwerpbestemmingsplan Gebiedsontwikkeling Stadsblokken Meinerswijk, inclusief PlanMER. Naar aanleiding van het ontwerp hebben we de volgende opmerkingen.

I. Algemene reactie

1. Ruime voor de Rivier

Het plan voorziet in diverse nieuwe rode ontwikkelingen in het rivierbed. Het betreft locaties met voorheen watergebonden functies. U geeft aan dat voor de Beleidslijn Grote Rivieren twee concrete doelstellingen gelden:

- de beschikbare afvoer- en bergingscapaciteit van het rivierbed behouden;
- ontwikkelingen tegen gaan die de mogelijkheid tot rivierverruiming door verbreding en verlaging nu en in de toekomst feitelijk onmogelijk maken.

Met betrekking tot de eerste doelstelling merken we op dat het plan zorgt voor een opstuwing van 1 cm van het waterniveau op de Drielse Dijk bij hoogwater. Daarnaast worden door de realisatie van gebouwen en andere werken voor niet-riviergebonden functies de mogelijkheden voor rivierverruiming, juist in deze bottleneck bij Arnhem, nu en in de toekomst verminderd. In het plan voorziene grondophogingen tot +14 meter NAP of hoger beperken toekomstige rivierverruiming extra.

In het Regioadvies Nederlands Rivierengebied 'Veilig en aantrekkelijk' (Regioadvies Ruimte voor de Rivier, Stuurgroep Benedenrivieren, Stuurgroep Bovenrivieren) staat:

“Het structureel toevoegen van breedte aan het rivierbed biedt vanuit veiligheidsoptiek de beste garanties voor een toekomstig riviersysteem. Hiermee wordt een zoveel mogelijk robuust en natuurlijk riviersysteem gecreëerd met de nodige flexibiliteit. Vervolgens heeft verlagen van de bestaande buitendijkse ruimte de voorkeur en tenslotte volgt dijkversterking, daar laatstgenoemde maatregel geen waterstandsverlagend effect oplevert”.

Verder zegt het advies: “Gebieden die gereserveerd worden voor maatregelen die uitsluitend voor de lange termijn zijn bedoeld dienen planologisch zo min mogelijk beperkingen opgelegd te krijgen. Uitsluitend het tegengaan van grootschalige investeringen als bedrijventerreinen, woonwijken, infrastructuur is het doel”.

Wij vinden het niet verstandig om voorliggend plan in deze vorm door te zetten. Op grond van bovenstaande komen wij namelijk tot de conclusie dat vanuit overwegingen voor een duurzaam veilig watersysteem het toevoegen van 430 woningen samen met bebouwing voor onder meer maatschappelijke functies niet bijdraagt aan een zoveel mogelijk robuust en natuurlijk riviersysteem. Het heeft onze voorkeur om geen nieuwe rode functies toe te voegen maar vrijgekomen locaties in de uiterwaarden juist weer aan het winterbed van de rivier toe te voegen.

2. Woningbouwopgave

Het plan gaat uit van een totaal aantal toe te voegen woningen van 430. In het plan is niet nader gemotiveerd waarom dit aantal op de betrokken locaties gebouwd zou moeten worden. Arnhem heeft meer potentiële bouwlocaties, zoals diverse voormalige bedrijventerreinen (omgeving Arnhem Buiten/Akzo/locaties Westervoortsedijk) die op de nominatie staan om gerevitaliseerd te worden en Schuytgraaf dat nog verder wordt ontwikkeld. Met andere woorden, gelet de huidige woningbouwbehoefte en de capaciteit op andere locaties in Arnhem, is niet aangetoond dat het aantal van 430 in het plangebied nodig is. In de Gebiedsvisie was cultureel en recreatief met ondersteunende (woon)bebouwing op Stadsblokken en in De Praets (locatie Meinerseiland) het uitgangspunt. Wij verstaan onder ondersteunende (woon) bebouwing iets anders dan het toevoegen van 430 woningen aan het plangebied en zien dat daarom als een afwijking van de Gebiedsvisie. Verder is er al sprake van de toevoeging van 16 tiny houses (voorlopig tijdelijk) aan het gebied. Voor zover men tot woningbouw zou moeten overgaan in dit gebied zou het aantal te bouwen woningen dan ook fors in aantal lager behoren te zijn.

3. Duurzaam ruimtegebruik

Wij missen een afweging voor de gekozen functies in het ontwerpplan op basis van de ladder duurzaam ruimtegebruik. Gezien de functies voor het plangebied: ruimte voor de rivier, natuur, recreatie, cultuur en ondersteunende woningbouw dient het ontwerp zorgvuldig aandacht te besteden aan omvang en situering van de diverse functies gericht op het borgen van ruimte en kwaliteit voor de functies. Verspreid gelegen laagbouw is in dit gebied naar onze mening strijdig met duurzaam ruimtegebruik. Zowel in directe zin als ook indirect vanwege het ruimtebeslag en de uitstraling van benodigde infrastructuur en toename van autoverkeer in het plangebied,

4. Kwaliteit grond- en kwelwater

We hebben een aantal kanttekeningen bij het onderdeel water van het ontwerpplan inclusief het achterliggende document van Aveco de Bondt (bijlage bij het plan). Aangegeven wordt dat in de MER de effecten van de aanpassingen en ontgravingen (binnen Meinerswijk) op het grondwater zijn beschreven en dat de conclusie van dit onderzoek is dat er geen noemenswaardige effecten zullen optreden. Tegelijkertijd wordt geconstateerd dat er weinig informatie is over de (grond)waterstanden in het plangebied. Naar onze mening kan men alleen op basis van goed inzicht in de (grond) waterstanden in een gebied conclusies trekken over de effecten van ingrepen. Ten tweede wordt aangegeven dat niet duidelijk is of de verlaging van de doorstroomgebieden ten noorden van de Groene Rivier (ten oosten van de Nelson Mandelabrug) kunnen leiden tot binnendijkse effecten.

Wij achten het van belang dat deze aspecten vooraf goed worden onderzocht om te voorkomen dat er straks problemen ontstaan. In die zin is naar onze mening monitoring alleen niet genoeg.

Daarnaast hebben we in de pers kunnen lezen dat er een bodemonderzoek naar de plas van Bruil wordt uitgevoerd. Dit is van belang omdat eventuele vervuilingen gemobiliseerd kunnen worden bij hoge waterstanden en ingrepen die aldaar worden voorzien. Het is niet duidelijk of de resultaten van dit onderzoek bij voorliggend ontwerpplan ter inzage zijn gelegd. Daardoor is het niet inzichtelijk of een doorsteek ter plaatse wel mogelijk is en wat er met eventuele vervuilingen gebeurt.

Tot slot valt het ons op dat mogelijke gevolgen vanwege ingrepen in het plangebied op kwelstromen afkomstig van de Veluwe niet behandeld worden. Niet alleen vanwege de bijzondere waterhuishouding, waarbij kwelwater onder de rivier doorstroomt, maar ook vanwege de mogelijke aanwezige vervuilingen in het kwelwater afkomstig van het terrein ten noorden van station Arnhem Centraal aan de Amsterdamseweg (Nepromaterrein). Het Nepromaterrein schijnt nu zelf wel zo schoon te zijn dat er gebouwd kan worden maar of en hoe de ondergrondse vervuilingen zich nu bewegen is ons onbekend. Daarnaast zijn in de bodem van Meinerswijk zelf ook de nodige vervuilingen aanwezig. Van belang is dus te weten of de diverse ingrepen en een meestromende nevengeul vervuilingen mobiliseren.

II. Reactie op planonderdelen

1. Deelgebied Meinerseiland - bestemming wonen-bos

Het ontwerpbestemmingsplan voorziet in een woningbouwlocatie met 80 woningen. Wat betreft deze locatie merken we op dat deze in de Gebiedsvisie een recreatie/cultuurfunctie krijgt toebedeelt mede op basis van cultuurhistorie. Naar onze mening wijkt het plan daarom voor deze locatie essentieel af van de Gebiedsvisie. De noodzaak voor de bouw van 80 woningen op deze locatie is niet aangetoond.

De woonbestemming is deels overlappend met bestaande groenstructuren. Betekent dit dat groenstructuren kunnen worden omgevormd naar woonfuncties en zo ja geldt er dan een compensatiebeginsel? In het algemeen zijn we van mening, zeker als het om handhaving gaat, om onderscheid te maken in een aparte bestemming bos en een aparte bestemming wonen (beperkt tot bouwvlak en tuin). In voorliggend plan is bos ondergeschikt gemaakt aan de bestemming wonen. Bovendien geeft een bestemming wonen in de regel meer mogelijkheden voor bouwvergunningvrij bouwen ten koste van het aanwezige groen. Tevens kan via toepassing van de wijzigingsbevoegdheid het te bebouwen oppervlak en dus het aantal woningen nog worden vergroot ten koste van de natuur-bosfunctie.

2. Deelgebied Haven van Workum

Voor zover er ondersteunende woningbouw nodig is in het plangebied dan heeft uit stedelijk opzicht de Haven van Workum nabij de Mandelaburg de voorkeur als bouwlocatie. Met toepassing van de ladder duurzaam ruimtegebruik zou hier gekozen kunnen worden voor een appartementengebouw overeenkomstig in omvang en hoogte (max 17,5 meter) met de gebouwen zoals die nu elders langs de Malburgse Dijk te vinden zijn. Op die manier is op een logische locatie (relatief weinig extra infrastructuur nodig, dicht bij de stad) toevoeging van woningen met beperkt ruimtegebruik mogelijk.

3. Deelgebied Stadsblokken

Wonen

Op de locatie stadsblokken wordt in het plan voorzien in diverse appartementencomplexen uiteenlopend van 15, 21 tot maximaal 26 meter hoog met in totaal 350 woningen. Het is duidelijk dat deze complexen de omgeving Stadsblokken en dus ook de Groene Rivier qua beleving zullen gaan domineren. Een beeldkwaliteitsplan ontbreekt. We vinden dat ook dit planonderdeel in essentiële mate afwijkt van hetgeen in de Gebiedsvisie staat als het gaat om ondersteunende (woon) bebouwing bij cultuur en recreatiefuncties in een natuurlijke omgeving. De Groene Rivier is vanwege zijn natuurfunctie extra gevoelig voor lichtverstoring. Zoals boven al aangegeven heeft de locatie Haven van Workum de voorkeur als het gaat om eventuele noodzakelijk toe te voegen ondersteunende woonbebouwing.

Evenementen

Het plan staat het houden toe van evenementen, ook grootschalige muziekevenementen. We begrijpen dat daar in een grote stad behoefte aan is. Vanwege de gevoelige naturomgeving mogen we wel verwachten dat verstoring wordt beperkt. Ten eerste door de broedperiode voor vogels te ontzien (1 maart tot 1 juli). Vanwege de omliggende natuur is het ook nodig een maximum voor de geluidsbelasting te bepalen,

In het Alterra rapport nr. 1705 uit 2008 Effecten van geluid op Wilde soorten -implicaties voor soorten betrokken bij de aanwijzing van Natura2000 gebieden - wordt de aanbeveling gedaan om daar waar twijfel bestaat omtrent het effect van geluid op een kwetsbare populatie, voor wat betreft antropogene geluidsbronnen, het natuurlijk achtergrondgeluid (geluidniveau zonder bijdrage van menselijke geluidsbronnen) niet te laten overstijgen. In voorliggend ontwerpplan is bijvoorbeeld niet uitgegaan van het natuurlijk achtergrondgeluidniveau in de avonden en in weekenden op representatieve momenten. Het genoemde rapport van Alterra stelt ook dat eerst meer kennis nodig is om goed de geluideffecten op vogels in te kunnen schatten. We lezen in de aanbeveling van Alterra dan ook dat toepassing gegeven zou moeten worden aan het voorzorgsbeginsel. Dit geldt natuurlijk niet alleen voor Natura2000 gebieden maar ook voor andere natuurgebieden waar geluidgevoelige vogels voorkomen.

Bekend is dat de verstoringsdrempel voor vogels rond de 42 dB(A) ligt. Extra verstoring wordt veroorzaakt door piekgeluiden, gebruik van bepaalde frequenties, lage tonen, tonaal geluid.

Daarnaast geven de huidige muziekfestivals vanwege langdurig dreungeluid ook overlast voor bewoners van Arnhem omgeving, zelfs op kilometers afstand.

Qua geluid wordt in het plan nu een maximale geluidbelasting toegestaan van 80 dB(A) op de gevel in de omgeving van het evenemententerrein. Deze geluidsniveaus zijn verstorend voor daar voorkomende vogels maar ook voor mensen. Bovendien treedt extra verstoring op vanwege basgeluiden en piekgeluiden. Bastonen dragen verder en worden minder gedempt, maar zij mogen in de regel wel harder staan in de mix. Daardoor hebben meer mensen, ook op grotere afstand last van het geluid dan de specialisten berekenen. Van belang daarom is een conservatieve dB(C) norm hiervoor in het plan op te nemen. Ons verzoek is om bij de bestemmingen die evenementen en concerten mogelijk maken en waarbij nu een maximale geluidbelasting op de dichtstbijzijnde gevel van 80 dB(A) wordt toegestaan:

- een geluidniveau ten gevolge van muziekgeluid op de gevel van maximaal 70 dB(A) toe te staan
- in ieder geval een conservatieve dB(C) norm in het plan op te nemen ter voorkoming/beperking van overlast vanwege lage tonen. (Harderwijk hanteert bijvoorbeeld 70 dB(A) respectievelijk 83 dB(C) op de gevel voor muziekevenementen)
- een nadere norm op te nemen voor podia (geluid dat op bronniveau maximaal toelaatbaar wordt geacht).
- De randvoorwaarde op te nemen dat op niet al te grote afstand van het terrein voldaan wordt aan een 50dB(A) norm voor zowel de functies wonen en natuur en dat hiervoor vaste meetpunten worden vastgelegd t.b.v. de handhaving.
- Tijden te beperken tot 23.00 's avonds.

Een ander aspect is laserverlichting tijdens evenementen. Ook dit is verstorend voor allerlei dieren, zowel dagdieren als nachtdieren. Tevens zijn vuurwerkshows verstorend voor de natuur¹.

We vinden het van belang dat een bestemmingsplan waarin o.a. woonbebouwing, recreatie en evenementen mogelijk wordt gemaakt de nodige voorzorgsmaatregelen bevat, zoals

- Geen felle lampen richten op nesten/boomholtes e.d.
- Evenementen bij voorkeur laten plaatsvinden op een ander moment, bijvoorbeeld buiten het broedseizoen (half maart – half juli)
- Afschermen van terreindelen met een kwetsbare natuurwaarde²
- Aanpassing van de programmatijden om daarmee rekening te houden met het dag- en nachtritme van beschermde soorten
- Voorkomen van geluid- en lichtoverlast door gebruik te maken van speciale geluidsapparatuur en natuurvriendelijke verlichting, bijvoorbeeld ook door overkappingen over lichtmasten te plaatsen en geen laserverlichting te gebruiken.
- Gebruik van vuurwerk niet toe te staan

4. Natuur en landschapinclusief bouwen algemeen

In de toelichting van het plan wordt gesproken over natuurinclusief bouwen. In de planregels vinden we daarover niets terug als het gaat om bouwmaterialen, bouwvorm, inpassing en dergelijke. Dat betekent dat dit aspect juridisch niet is geborgd. Daarnaast ontbreken ook randvoorwaarden voor aan te brengen verlichting in het plangebied (max. hoogte, max. aantal, kleur, aantal lux, armaturen). Ook missen wij een beeldkwaliteitsplan.

5. Recreatiezonering en verkeer

Vanwege de beoogde toevoeging van diverse functies aan het plangebied zal er navenant extra verkeer zich bewegen van en naar de diverse locaties. Bovendien zullen er extra recreanten gebruik gaan maken van de omgeving Meinerswijk-Stadsblokken. In het plan is een globale zoneringskaart opgenomen maar verder is geen informatie opgenomen hoe men wil omgaan met de toename aan bewoning, verkeer en activiteiten in het plangebied en de te verwachten extra uitloop en daarmee verstoring in de omringende natuur zoals bijvoorbeeld in de Groene Rivier (Groene Ontwikkelzone) en de Meinerswijkse Plassen (GNN). Onduidelijk is verder hoe het verkeer zich van en naar de beoogde complexen op de stadsblokken zou moeten bewegen/parkeren nu verkeerbestemmingen op de verbeelding ontbreken. Kortom de verbeelding geeft een groener beeld dan dat die in

¹ <https://www.trouw.nl/groen/miljoenen-vogels-vluchten-vanwege-vuurwerk~a70f1474/>

werkelijkheid zal zijn. Wij vragen ons ook af of de bestaande infrastructuur wel is toegerust op de bouwopgaven en de verkeersaantrekkende functies die nu in het plan zijn opgenomen.

6. Compensatie groen

Wij verzoeken u om in het bestemmingsplan een compensatiebepaling op te nemen, zodat bij vergunde of niet vergunde kap/ verwijdering van begroeiingen sprake is van een goede compensatie van het verdwenen groen, bij voorkeur in het plangebied.

7. Ontwerpbesluit ontgrondingenwet en bestemmingsplan

Met betrekking tot onze zienswijze op het ontwerpbesluit ontgrondingenwet is bovenstaand hierbij herhaald en ingelast. We lezen in het ontwerpbesluit dat op een deel van de aan te leggen geul een stortlocatie aanwezig is waar betonplaten, puin, asfaltbrokken en verhoogde gehalten voor zware metalen en vluchtige stoffen zijn aangetroffen. We begrijpen hieruit dat de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan op dit punt nog niet is aangetoond nu de ontgravingen, de toepassingen en eventueel het herschikken van vervuilde grond nog niet is goedgekeurd door het daartoe bevoegde gezag.

8. Ontwerp-Watervergunning en bestemmingsplan

Met betrekking tot onze zienswijze op het ontwerpbesluit watervergunning is bovenstaand hierbij herhaald en ingelast. Daar zijn we onder meer ingegaan op de doelstellingen vanuit de Beleidslijn en de Beleidsregels Grote Rivieren voor het behouden van de veiligheid van het gebied dat kan overstromen vanuit de grote rivieren en de gestelde randvoorwaarden voor activiteiten in het rivierbed: namelijk het behouden van de beschikbare afvoer- en bergingscapaciteit van het rivierbed onder normale en onder maatgevende hoogwaterstanden; en het verhinderen van ontwikkelingen die de mogelijkheid tot rivierverruiming door verbreding en verlaging nu en in de toekomst feitelijk onmogelijk maken. In bijzonder gaat het dan om de toevoeging van 430 woningen waarmee toekomstige mogelijkheden voor verbreding en verlaging van de rivier worden beperkt. Wat wij daarbij met name missen in de vergunningbeoordeling is waarom voor de niet-riviergebonden activiteiten in het gedeelte van het rivierbed, waarop het stroomvoerend regime van toepassing is (artikel 6 van de Beleidsregels), vergunning wordt verleend terwijl niet is aangetoond dat sprake is van een groot openbaar belang en de activiteit (deels) niet redelijkerwijs buiten het rivierbed kan worden gerealiseerd (art. 6 lid a). Zo wordt niet specifiek ingegaan op de vraagstelling wat nut en noodzaak is van het toevoegen van 430 woningen aan het plangebied en waarom dat (deels) niet ergens anders kan. Het structureel toevoegen van breedte aan het rivierbed biedt zoals gezegd vanuit veiligheidsoptiek de beste garanties voor een toekomstig riviersysteem. Verder vinden we het ook opmerkelijk, dat hoewel blijkbaar geen bevoegd gezag, Rijkswaterstaat voorbijgaat aan de ophoging van 1 centimeter van het waterpeil aan de Drielse Dijk. Daarnaast gaat Rijkswaterstaat ook niet in op het gegeven dat met het plan het gebied meer planologische beperkingen krijgt opgelegd in relatie tot riviermaatregelen die in te toekomst mogelijk nodig zijn.

9. Ontwerpbesluit Wet Natuurbescherming ontheffing soorten en bestemmingsplan

Met betrekking tot onze zienswijze op het ontwerpbesluit Wet Natuurbescherming onderdeel soorten is bovenstaand hierbij herhaald en ingelast. In die zin vinden we dat ook bij deze beoordeling te gemakkelijk wordt voorbijgegaan aan mogelijke andere bevredigende oplossingen, zoals een kleinere woningbouwopgave. Aanvullend merken we op dat een effectbeoordeling ontbreekt naar toename van kunstverlichting en het optreden van geluidsbelasting voor beschermde soorten (vogels en vleermuizen) en dat hiervoor geen nadere randvoorwaarden zijn gesteld.

- In de vergunning staat bijvoorbeeld aangegeven dat de vliegroute van de meervleermuis boven de Neder-Rijn een belangrijk aandachtspunt is en dat deze soort verstoringgevoelig is en dat extra verlichting voorkomen moet worden. Maar vervolgens zijn er geen nadere randvoorwaarden gesteld t.a.v. kunstverlichting in het plangebied. Daarmee is verslechtering van de omgevingskwaliteiten voor vleermuizen op dit onderdeel niet uitgesloten.
- In algemene zin bevat de vergunning geen randvoorwaarden t.a.v. een verlichtingsplan. Daarmee is handhaving op dit onderdeel ook niet goed mogelijk
- Tevens is niet ingegaan op mogelijke gevolgen van het gebruik van kunstlicht bij de beoogde woningen nabij de groene rivier op daar voorkomende beschermde soorten (vogels).
- Er zijn in de vergunning t.a.v. evenementen geen specifieke normen gesteld t.a.v. verstoring in broedperiodes of daarbuiten vanwege bijvoorbeeld geluid en licht
- Ons valt op dat in die zin geen toepassing wordt gegeven aan het zorgsbeginsel uit de Wet Natuurbescherming
- Voor verschillende soorten worden compensatiemaatregelen getroffen via de aanbreng van nieuwe verblijven. Op zich zijn we daar niet tegen. Echter nieuwe verblijven worden alleen benut als ook de overige omgevingscondities (qua inrichting, geluid, licht verstoring op peil blijven) of verbeteren. Voor met name de broedparen van de huismuis op/bij Meinerseiland hebben we twijfels of de duurzame instandhouding via deze vergunning kan worden gewaarborgd. Huismussen willen juist rommelhoekjes, groenblijvers om in te schuilen en vooral geen katten in hun leefgebied.

Mocht u vragen hebben n.a.v. onze zienswijze dan kunt u altijd contact met ons opnemen.

Met vriendelijke groet,

Petra Souwerbren

Directeur Gelderse Natuur en Milieufederatie.

]